

»Han var bara 35 år«

De livsfarliga villkoren för gästarbetare i Qatar

Text: Ivar Andersen

Bild: Jonas Gratzner

Varje dag lämnar 1 500 migrantarbetare Nepal. De drivs av drömmar om en tryggare ekonomisk framtid. Flödena av människor som försöker fly fattigdomen går i första hand till gulfstaterna och numera framför allt till Qatar. Det lilla emiratet på Arabiska halvöns nordöstkust – världens rikaste land per capita – står som arrangör för herrfotbolls-VM år 2022 och satsar svindlande 775 miljarder kronor på arenor och ny infrastruktur.

Drygt en halv miljon gästarbetare utför

det praktiska arbetet och bland dessa utgör nepaleser den största gruppen. Den enkla anledningen är att nepaleser har de lägsta lönekraven.

Rekryteringsbyråernas löften om höga löner och goda villkor är dock ofta bara tomma ord. I en rapport beskriver Amnesty International tvångsarbete, avtalsbrott och ett regelverk skräddarsytt för att tillvarata arbetsgivarnas intressen, däribland att slippa ansvar för de många allvarliga olyckor som inträffar på landets byggarbetsplatser. ➤

➤ Många migrantarbetare tvingas stanna kvar i Qatar mot sin vilja, andra återvänder hem skuldsatta. Ytterligare andra återvänder inte alls eller i kistor.

– Han var bara 35 år, säger Manda Devi Mishra och begraver ansiktet i händerna.

Tio månader har gått sedan hon nåddes av beskedet att hennes son Subodha Mishra omkommit på sin qatariska arbetsplats. Detaljerna är fortfarande oklara och arbetsgivaren kommunicerar inte direkt med familjen.

– Företaget säger att det var en olycka att en truck backade in i honom men vi vet inte, säger Manda Devi Mishra.

Familjen kommer från Bhramarpura, ett sömnigt lantbrukarsamhälle i sydöstra Nepal. Lågländerna vid gränsen mot Indien utgör det fattiga Nepals allra fattigaste områden, och många migrantarbetare har sitt ursprung just här. Bhramarpura intar dock något av en särställning. Jämfört med grannbyarna är, vilket de boende gärna framhåller, tegelhusen fler och läskunnigheten högre.

För ett 20-tal år sedan lämnade en grupp unga pionjärer byn för att söka lyckan vid Persiska viken. När dessa återvände med pengar på fickan följde grannar och släktingar snart i deras fotspår. Av Bhramarpuras 12 000 invånare har en fjärdedel varit, eller är, i Gulfstaterna. Vid varje givet tillfälle är en majoritet av alla män i arbetsför ålder borta. Bhramarpura må ha ett materiellt försprång men betalar priset i form av en generation frånvarande fäder och makar.

Subodha Mishra gjorde sin första resa till Qatar redan vid 18 års ålder, sedan fadern hade dött och sonen i egenskap av äldste son tvingades axla rollen som familjeförsörjare. Under de år som hann förflyta fram till Subodha Mishras egen död tillbringade han bara några månader hemma i byn, med flera års mellanrum. Fattigdomen drev honom ständigt till nya resor.

– Först åkte han dit för att familjen behövde äta, sedan för att kunna bygga ett hus, sedan för att kunna betala vår utbildning, säger brorsonen Arun Kumar Mishra. Han kände till riskerna för utbildad arbetskraft men sade att det inte spelade någon roll. Han sade att vi skulle studera och göra hans namn berömt.

Den framtida berömmelsen ter sig

Bhupendra Malla Thakuri skadades vid en arbetsplatsolycka i Qatar.

Majoriteten av männen i Bhramarpura är migrantarbetare i de rika staterna vid Persiska viken.

nu högst osäker samtidigt som mat för dagen plötsligt blivit ett akut problem. Familjen Mishra har förlorat sitt ekonomiska fundament. De befinner sig i en långt ifrån unik situation. Internationella fackliga samorganisationen ITUC har beräknat att arenabyggen och infrastrukturprojekt inför världsmästerskapet år 2022, om nuvarande mönster håller i sig, kommer att skörda 4 000 migrantarbetares liv. Nepalesiska fackföreningar menar att siffrorna är än mer skrämmande än så.

– En genomsnittlig dag får vi hem sju-tio döda som har omkommit i arbetsplatsolyckor, säger Bishnu Rimal. Under sommaren var siffran ännu högre.

Han är ordförande för den nepalesiska fackliga centralorganisationen Gefont, som gör sitt bästa för att informera om risker och stärka migrantarbetares rättigheter. Men problemen är

»Bhramarpura må ha ett materiellt försprång men betalar priset i form av en generation frånvarande fäder och makar.«

stora och de verktyg organisationen har är få, förklarar Bishnu Rimal:

– Arbetarna i Qatar saknar rätt att organisera sig. Dina resedokument blir konfiskerade när du anländer till landet och om du klagar blir du svartlistad. Det här skapar en rädsla som gör att människor är beredda att arbeta under nästan vilka förhållanden som helst.

Gefont försöker förmå Nepals regering att påverka Qatars regering och samarbetar samtidigt med internationella människorättsorganisationer. Kungafamiljen i Doha har dock hittills slagit dövörat till och förhållandena i Qatar fortsätter att skörda offer.

I januari 2011 lånade Bhupendra Malla Thakuri ihop 1 000 dollar (nästan 7 000 kronor), en genomsnittlig årslönlön i Nepal, och reste till Qatar.

– Det var för att jag hade lån hemma. För att jag och min fru måste leva.

Bidim Kumar Mishra reste år 2009 till Qatar. Han blev lurad och sade upp sig och sattes då i fängelse i 67 dagar.

Manda Devi Mishra och Sujit Mishra förlojade en son respektive en far i Qatar.

För att vi ville skapa en bättre framtid för våra barn, förklarar han.

Enligt avtalet skulle han få motsvarande 2 100 kronor i lön per månad. Istället tvingades Bhupendra Malla Thakuri att vänta i fyra månader, utan lön, på det qatariska körkort arbetsgivaren krävde.

– När jag till slut hade fått körkortet fick jag den lön jag hade blivit lovad. I 22 dagar.

Det var den tid som hann förflyta innan Bhupendra Malla Thakuri under en reparation fick ett flera ton tungt fordon över sig, med multipla frakturer och svåra inre blödningar som följd.

Då han tre månader och sju operationer senare skrevs ut från sjukhuset försökte arbetsgivaren – med stöd av qatarisk lag – tvinga honom att lämna landet.

– Jag vägrade dock att åka hem för jag ville ha kompensation, säger han.

Bhupendra Malla Thakuri valde – utan pengar och med två bandagerade ben – att stanna i landet illegalt. Utlämnad åt landsmäns välgörenhet inledde han en enmanskamp mot företaget.

Fallet har uppmärksammats av Amnesty International. Dels för det unika i att Bhupendra Malla Thakuri efter flera månaders kamp faktiskt tillerkändes ersättning, dels för att segern är ett undantag som bekräftar regeln; migrantarbetare i Qatar är i praktiken rättslösa.

Den ersättning Bhupendra Malla Thakuri lyckades tilltvinga sig räckte knappt för att betala de lån han tog för att finansiera resan till Qatar. I sin bostad i utkanten av huvudstaden Kathmandu visar han upp sina svårt sargade ben. De är täckta av ärr och ett stort stycke kött saknas där vadmuskeln borde sitta.

Utan ytterligare operationer är det

»Fattigdomen drev honom ständigt till nya resor migrantarbetare i Qatar är i praktiken rättslösa.«

osannolikt att han kommer att kunna gå utan kryckor igen.

– Om jag får pengar ska jag laga mina ben, säger han. Jag vet inte hur jag ska kunna försörja mig annars.

I Bhramarpura brottas även familjen Mishra med frågan hur hushållets försörjning ska lösas. Innan Subodha Mishra omkom i Qatar hann han sätta tre söner till världen. Nu tycks det ofrånkomligt att någon av dessa tvingas följa i hans fotspår, lämna hembygden och fortsätta det dystra kretsloppet av ekonomiskt beroende.

Yngste sonen Sujit Mishra, nio år, räddas undan det livsfarliga arbetet av sin ålder. När en av storebröderna nu tvingas att avbryta sina studier ökar trycket även på Sujit; att visa sig värdig uppoffringarna och att bli något.

– Jag tänker studera hårt, säger han sammanbitet. Jag vill aldrig åka utomlands. ■

Fakta/Migrantarbete i Qatar

1. 96 procent av arbetskraften i Qatar utgörs av gästarbetare. Inför herrfotbolls-VM 2022 har byggsektorn exploderat och sysselsätter nu drygt en halv miljon gästarbetare.
2. Qatariska arbetsgivare har juridisk rätt att hindra migrantarbetare från att byta jobb liksom att tvinga dem att lämna eller stanna i landet. 90 procent av alla migrantarbetare får sina pass beslagtagna.
3. Den genomsnittliga månadslönen för en oskolad migrantarbetare är 1 200 qatariska riyal, motsvarande drygt 2 100 kronor. För nepaleser och bangladeshier är dock snittlönen lägre än så. 21 procent av de tillfrågade i Amnestys rapport uppgav att de sällan fick lönen i tid. 20 procent uppgav att de fått en lägre lön än vad som hade avtalats före avresan.

Källa: Amnesty Internationals rapport *The Dark Side of Migration: Spotlight on Qatar's construction sector ahead of the World Cup*, som publicerades den 18 november 2013.

Den 11 februari kommenterade Amnesty också de nya regler för migrantarbetare som utfärdades i Qatar.

Läs mer på www.amnesty.org